

הקרת הרשות הפלסטינית – החזרת הסכסוך לנקודת האפס

יוחנן צורף | 25 בספטמבר, 2025 | גיליון 2039

באחרונה גוברות באגף הימני של המערכת הפוליטית בישראל קריאות להקרת הרשות הפלסטינית. מדובר במהלך מרחיק לכת, העלול להעמיד בסכנה את תהליך ההכרה וההשלמה של העולם הערבי עם קיומה של ישראל ולהעמיק את הבידוד הבינלאומי סביבה. הקרת הרשות הפלסטינית לא תשפר את המצב הביטחוני אלא תערערו, ותטיל על מדינת ישראל נטל כלכלי כבד של אחריות לצרכי החיים של הפלסטינים המתגוררים ביהודה ושומרון. ישראל תוצג כאינה מכבדת הסכמים ובכך תעודד את תפיסתה כ"מדינה אחת/אפרטהייד". יתר על כן, מיטוט הרשות יחזק את חמאס וציר ההתנגדות, תוך האצת ההכרה הבינלאומית במדינה פלסטינית. המשמעות לישראל תהיה שחיקת הישגים מדיניים ואזרחיים, אזרחיים ובינלאומיים, בני עשרות שנים.

בחלוף כמעט שנתיים מאז פרוץ המלחמה ברצועת עזה, ובעיקר בתגובה להכרה הבינלאומית המתרחבת במדינה פלסטינית, גוברות הקריאות מצד רבים משרי ממשלת ישראל להקריס את הרשות הפלסטינית. זאת, לצד הלחץ הגובר מצד גורמי ימין לספח לישראל שטחים נרחבים ביהודה ושומרון. במקביל, אותם גורמים מקדמים מחדש את רעיון האמירויות, שבמסגרתו תינתן לפלסטינים שליטה אזרחית מקומית-מצומצמת בערים הפלסטיניות, בעוד השטח הכפרי יסופח לישראל. חלופה נוספת היא שליטה אזרחית עצמאית פלסטינית בשטחי B-1 A (40 אחוזים משטחי יהודה ושומרון), בדומה לרעיון האוטונומיה שהוצע בזמנו על ידי ממשלת בגין במסגרת הסכם השלום עם מצרים. במסגרת כל ההצעות, כמו במצב הנוכחי, האחריות הביטחונית ביהודה ושומרון תהיה במלואה של מדינת ישראל – כמו במצב הנוכחי.

כל החלופות הללו משמעותן קריסת הרשות הפלסטינית וביטול הסכם הביניים בין ישראל לאש"ף (1995) בדבר ממשל עצמי פלסטיני כשלב לקראת משא ומתן על הסדר קבע. זהו מהלך מרחיק לכת, העלול להסיג את הסכסוך הישראלי-פלסטיני לנקודת האפס ולהעמיד בסכנה את ההכרה האזורית בישראל וההשלמה עם קיומה מצד העולם הערבי. תהליך שהחל ב-1977 עם בואו של הנשיא סאדאת לישראל המשיך בהכרזת אלג'יר 1988, שבמסגרתה הכיר אש"ף בפתרון שתי מדינות תוך וויתור על "פלסטין הגדולה" והסתפקות ב-22 אחוזים משטחה, והגיע לשיאו עם ההכרה הפלסטינית בישראל בהסכם העקרונות מ-1993. הכרה נצברת זו אפשרה את הסכם השלום עם ירדן ואת 'הסכמי אברהם' והנורמליזציה בין ישראל למדינות המפרץ.

אם תנקוט הממשלה צעד ברוח אחת מההצעות המועלות על ידי גורמי ימין, היא עלולה להעמיד את המדינה ואותנו אזרחיה בפני אתגרים וסיכונים בתחומים רבים, חיוניים מבחינת האינטרס הלאומי.

הממד האסטרטגי

הרשות הפלסטינית כוננה בעקבות החתימה על הסכמי אוסלו, 1993, שהיו תולדה של השינוי הדרמטי שחוללה האנתיפאדה הראשונה הן בזירה הפלסטינית והן בזו הישראלית. לצד האתגר הביטחוני שהציבה בפני ישראל ההתקוממות הפלסטינית ביהודה ושומרון וברצועת עזה, התפתחו ערוצי הידברות בין גורמים ישראליים לנציגים פלסטיניים, ובראשם אש"ף. עיקר השינוי מבחינת אש"ף, שהנהגתו

נמצאה אז בתוניס, היה הכרה, במדינת ישראל. עם זאת, מנהיג אש"ף, יאסר ערפאת, למרות שעלה על נתיב מדיני עם ישראל, המשיך לחשוב, בניגוד לעמדת פעילי האינתיפאדה שיצרו את התשתית להסכמים עליהם חתם, כמהפכן, לא נטש את אופציית הטרור ודבר בלשון כפולה. לעומת זאת, עידן אבו מאזן כיו"ר הרשות, שחלק על ערפאת לאורך כל תקופת נשיאותו, מתאפיין בתיאום ביטחוני מלא עם ישראל, במחויבות להסכמי אוסלו ובבחירה בנתיב המדיני - לא בהתנגדות אלימה.

לאורך השנים התקבעה הרשות בתודעת הפלסטינים, ואפילו בעיני יריבתה המרה חמאס, כמוסד לאומי שהתמסד בטרטוריה פלסטינית על סמך הכרה בינלאומית והסכמים חתומים בגיבוי בינלאומי. משום כך, אין לצפות שהרשות תתפרק בעצמה וגם ניסיונות לנזון אותה ולהחלישה לא יכרסמו במעמדה כסמל לאומי. מנגד, הקרסתה על ידי ישראל באורח חד צדדי תעמיד את ישראל מול חזית משותפת, ערבית ובינלאומית, תעמיק את הבידוד הבינלאומי סביב ישראל ותאיץ את מגמת והחרמתה מפורומים בינלאומיים וסחר עולמי. כשנשקלת אפשרות מאיימת זו יש לזכור ולהדגיש כי ישראל אינה ספרטה וסופר-ספרטה וגם לא תוכל להרשות מצב זה לעצמה, שכן יחסי הגומלין שלה עם העולם חיוניים להמשך קיומה.

מהלך שיביא לקריסת הרשות הפלסטינית יקשור לישראל את האפיונים הבאים:

- **מדינה שאינה שוחרת שלום ואיננה מכבדת הסכמים שעליהם חתמה.** בניגוד להושטת יד לשלום עד 2009, ישראל חדלה מיוזמות המשקפות חתירה לשלום ודחתה כל ניסיון להגיע להסדר עם הפלסטינים. הקרסת הרשות תעניק לדימוי זה גושפנקא רשמית ותטיל על ישראל את האחריות לכישלון התהליך המדיני עם הפלסטינים, להעצמת הסכסוך הישראלי-פלסטיני והישראלי-ערבי, ולהשפעתם השלילית על המערכת האזורית והבינלאומית.

- **מדינה המקדמת במודע מציאות של מדינה אחת בזירת הסכסוך,** השולטת בכשלושה מיליון פלסטינים (בלי תושבי רצועת עזה), ומפעילה שתי מערכות חוק נפרדות, כלומר מדינת אפרטהייד.

מדינה שהכריעה את המאבק בין פת"ח לחמאס לטובת חמאס, תמיכת ישראל בפיצול הפלסטיני הפוליטי (נוסף על הפיצול הגיאוגרפי) ובהתעצמות חמאס ברצועת עזה הייתה בין המניעים למתקפת חמאס ב-7 באוקטובר. אם ישראל תמוטט את הרשות, היא תכתיר למעשה את חמאס כנציג הדומיננטי, אם לא הבלעדי, של העם הפלסטיני.

משמעויות נוספות של המהלך:

- **קריסת הרשות תעניק ניצחון לדרך ההתנגדות הפלסטינית האלימה על פני דרך משא ומתן להשגת הסדר מדיני,** ברוח חמאס והאחים המוסלמים. להקרסת הרשות תהיינה השלכות בעייתיות גם מבחינת מדינות ערביות הנאבקות באסלאם הפוליטי, מבחינת הקצנה של מיעוטים המוסלמים ותסיסה אנטי-ישראלית ואנטישמית במדינות מערביות.

- **החייאת 'ציר ההתנגדות', אחרי שישראל לחמה לפירוקו במהלך מלחמת "חרבות ברזל".** איראן ותנועות ההתנגדות שנתמכות על ידה עלולות להציג מהלך ישראלי למיטוט הרשות כחיזוק לטיעוניהן, בוויכוחים הפנים ערביים ואסלאמיים, בזכות מחיקת מדינת ישראל.

- **וויתור ישראלי על הנורמליזציה** עם מדינות המפרץ המתונות ועל אופציה להרחיב את מסגרת 'הסכמי אברהם', לצד הנעת הכרה עולמית רחבה במדינה פלסטינית "מעל לראשה" של ישראל.

- **הפסקת התרומות של מדינות וגורמים בינלאומיים למימון צרכי החיים של הפלסטינים ביהודה ושומרון והטלת נטל הקיום - על כל היבטיו - על ישראל.**

הממד הביטחוני

אתגר ביטחון כבד ביותר ירבוץ לפתחה של ישראל אם תחדל הרשות הפלסטינית מלהתקיים. בתחום קריטי זה מתקיים שיתוף פעולה רב שנים בין כוחות הביטחון הישראליים לבין מנגנוני הביטחון הפלסטיניים, וברמה יעילה וסבירה גם בתקופות משבר - כולל על רקע המלחמה הנמשכת ברצועת עזה. זאת, על בסיס הכרה הדדית באינטרס משותף להנחלת יציבות ביטחונית ביהודה ושומרון. אבו מאזן אף הרבה להגדיר את התיאום הביטחוני כ"מקודש", למרות הביקורת הקשה שהוטחה בו בשל דבקותו בתיאום זה וחרף מהלכי ישראל להרחיב את שטחי ההתנחלויות הישראליות באזור, המנוגדים להסכמי אוסלו. האם המטיפים למיטוט הרשות בחנו ושקלו את מכלול המשמעויות של מצב שהיא חדלה להתקיים?

א. **גורלם של מנגנוני הביטחון הפלסטינים** - כיצד ניתן לפרק גוף נאמן לרשות, מחויב להסכמים עם ישראל, משתף פעולה עמה וזוכה להוקרה מצד עמיתיו הישראלים? הסכנה שמוצגת על ידי גורמי ימין של "היפוך הקנים", קרי הפניית הנשק מצד המנגנונים כלפי צה"ל וישראלים, עשויה להתממש. המשמעות תהיה הצטרפות של יחידות פלסטיניות חמושות לפעילות טרור. עד כה הצטרפו למעגל הטרור בודדים בלבד מהמשרתים במנגנונים. היחידות המרכיבות אותם ממשיכות לשמור על נאמנותם לאבו מאזן ולהסכמים עם ישראל. אתגר נוסף יהיה איסוף נשקם של כ-45,000 אנשי המנגנונים. ייתכן שחלק מהמנגנונים ימסרו ביוזמתם, לידי ישראל או צד שלישי את הנשק אך מה לגבי אלה שיסרבו?

ב. **ביטחון ההתנחלויות** - רבות מהן פוזרו בשנים האחרונות בעומק השטח הפלסטיני המיושב ביהודה ושומרון. אתגר ההגנה עליהן, על צירי התנועה, על גבול ירדן ומרחב התפר עם הגדה המערבית יגבר עד מאד במציאות שאין גורם פנים-פלסטיני מרסן.

ג. **מוטיבציה גוברת לטרור נגד ישראל** - המתריעים מסכנת מתווה ה-7 באוקטובר מיהודה ושומרון לעומק שטח ישראל, דווקא מתמרצים את המוטיבציה לפעולות מסוג זה, תוך דחיית הכרה בחלקה של הרשות הפלסטינית במניעת בניית כוח חמאס ביהודה ושומרון ויכולתו לתכנן מהלך של מגה-טרור כמו ב-7 באוקטובר.

ד. **אשר ליציבות ירדן** – הממלכה רוחשת פעילות של אסלאם פוליטי הקורא תיגר על הבלגת המשטר ההאשמי מול היד הקשה שמפעילה ישראל נגד הפלסטינים. כיצד יובטחו המשך השקט בגבול עמה, תוקף הסכמי השלום ושיתוף הפעולה הביטחוני האפקטיבי עימה, החיוני למדינת ישראל?

הממד פנים ישראל – כלכלי/אזרחי

א. **החוסן הלאומי** ויכולת ההתמודדות של החברה הישראלית המשוסעת יעמדו למבחן במקרה של הסלמה רבתי ביהודה ושומרון, ובכלל זאת הסלמה אפשרית במזרח ירושלים וסביב מסגד אל-אקצא, על רקע בידוד בינלאומי נרחב. השסע הפנימי יעמיק ועמו המחלוקות אשר לתבונה והערך המוסרי שבשליטה בעם אחר, פגיעה במוסר היהודי, ובדימוי הישראלי בזירה הבינלאומית.

ב. **תלות כלכלית בישראל** – קריסת הרשות תחייב את ישראל לספק תעסוקה ושירותים לחברה פלסטינית עוינת בתחומי תברואה, בריאות, רווחה, חינוך והכשרה מקצועית, ותעסוקה. הנטל הכלכלי על אזרחי ישראל יגבר גם עקב הימנעות צפויה של הקהילה האזורית והבינלאומית מלקחת חלק בנשיאת הנטל. על פי הערכות מומחים כלכליים מוערך כי בעקבות קריסת הרשות הנטל הכלכלי על ישראל עלול להגיע לכשמונה מיליארד ₪ בשנה.

ג. **אזרחי ישראל הערבים/פלסטינים**, כיצד תימנע התסיסה העלולה להיווצר נוכח ההזדהות עם אחיהם ממזרח לקו הירוק? איום קשור הוא זליגת הפשיעה והאלימות מהרחוב הערבי בישראל לרחוב היהודי.

סיכום

הקריאות בימין הישראלי "להקריס/למוטט" את הרשות הפלסטינית הן למעשה דרישה לנקיטת מהלך שיחזיר את הסכסוך הישראלי-פלסטיני עשרות שנים לאחור, יעמיק את בידודה של ישראל במזרח התיכון ובזירה הבינלאומית ולא ישפר את ביטחונה, אלא יערער אותו.

מימוש הקריאה יציג את ישראל כמדינה שאינה מכבדת הסכמים, יסכן את תהליך ההשלמה הערבית עם קיומה, יחליש ואף יקטע תהליכי נורמליזציה אזוריים, יעמיק מאפיינים של "מדינה אחת/אפרטהייד", וכל זאת תוך הטלת נטל כלכלי עצום על ישראל והאצת ההכרה הבינלאומית במדינה פלסטינית, שלא כתוצאה מתהליך מדיני מוסכם. המשמעות תהיה שחיקת הישגים מדיניים, אזרחיים וכלכליים, שנצברו לאורך עשרות שנים.

עורכי הסדרה: ענת קורץ ואלדד שביט